

Discover
Moldova

Î.I. "IURIE RAILEANU" 2018

Respect pentru oameni și cărți

INTRODUCERE INTRODUCTION ВВЕДЕНИЕ	7
PĂGINI DIN ISTORIA NAȚIONALĂ FEATURES OF THE NATIONAL HISTORY СТРАНИЦЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИСТОРИИ	15
SISTEMUL POLITICO-JURIDIC THE POLITICO-LEGAL SYSTEM ПОЛИТИКО-ПРАВОВАЯ СИСТЕМА	29
ECONOMIA ECONOMY ЭКОНОМИКА	33
CHIȘINĂU – CAPITALA REPUBLICII MOLDOVA CHIȘINĂU – THE CAPITAL OF MOLDOVA КИШИНЭУ – СТОЛИЦА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА	37
ȘTIINȚA, ÎNVĂȚĂMÂNTUL, SĂNĂTATEA SCIENCE, EDUCATION, HEALTH НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВООХРАНЕНИЕ	52
LITERATURA, ARTA CONTEMPORANĂ LITERATURE, CONTEMPORARY ART ЛИТЕРАТУРА, СОВРЕМЕННОЕ ИСКУССТВО	55
REȘEDINȚE ȘI FAMILII ARISTOCRATE RESIDENCES AND ARISTOCRATIC FAMILIES РЕЗИДЕНЦИИ И АРИСТОКРАТИЧЕСКИЕ СЕМЬИ	63
REPERE ISTORICE DIN TRANSNISTRIA HISTORICAL OF TRANSNISTRIA ИСТОРИЧЕСКИЙ ОЧЕРК О ПРИДНЕСТРОВЬЕ	81
DRUMUL VINULUI THE WINE ROAD ВИННЫЙ ПУТЬ	85
PATRIMONIUL NAȚIONAL-SPIRITUAL NATIONAL SPIRITUAL HERITAGE НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНОЕ ДОСТОЯНИЕ	89
ITINERARE TURISTICE TOURIST ROUTES ТУРИСТИЧЕСКИЕ МАРШРУТЫ	111
TRADIȚII DIN MOLDOVA TRADITIONS OF MOLDOVA МОЛДАВСКИЕ ТРАДИЦИИ	127

INTRODUCERE. INTRODUCTION. ВВЕДЕНИЕ

Respect pentru oameni și cărți

Republica Moldova este situată în partea de sud a continentului european. La vest se învecinează cu România, iar la nord, est și sud cu Ucraina. Moldova este amplasată de la nord la sud pe o distanță de 350 km, de la vest la est – de 150 km.

Punctele extreme sunt: în nord – satul Naslavcea (48* 29* latitudine nord), în sud – satul Giurgiulești (45* 28* latitudine sud), la vest – satul Criva (26* 30* longitudine vest), la est – satul Palanca (30* 05* longitudine est). Astfel, Republica Moldova este situată, aproximativ, la jumătatea destinației dintre Ecuator și Polul Nord.

Suprafața – 33,7 mii km pătrați.

Populația – 4,35 milioane locuitori.

Densitatea medie a populației – 129 locuitori pe km pătrat.

Religia – creștin-ortodoxă.

Limba oficială – română

Capitala – orașul Chișinău, cu o populație de circa 800 mii de locuitori.

Resursele subterane sunt destul de modeste, prin urmare, resursele energetice necesare țării sunt importate. Principalele zăcăminte sunt materialele de construcție: calcarul, nisipul, pietrișul, prundișul, argila, ghipsul, granitul ș.a. La ora actuală sunt cunoscute 337 de substanțe minerale nemetalice care pot fi folosite în industria de construcție. Zăcămintele sunt utilizate la producerea cimentului, sticlei, la prepararea cheramzitului și a blocurilor de construcție.

Republica Moldova este situată în zona de contact și interferență a trei regiuni geografice: est-europeană, carpatică și mediteraneeană. Relieful reprezintă o câmpie deluroasă, puternic dezmembrată, cu o înclinație generală de la nord-vest spre sud-est, și are o altitudine medie de 147 m. Cu două milenii în urmă, cel mai de seamă geograf al antichității Strabo, scria despre acest teritoriu (al Daciei de atunci), că pare a fi un organism compus după dorință, parcă în virtutea unei previziuni inteligente.

“Cea mai prețioasă bogăție naturală este, fără îndoială, solul.”

Jean Dorst.

Încă la sfârșitul secolului al XIX-lea, marele pedolog rus V. Docuceaev scria: “Nicio altă regiune din Estul Europei nu poate fi asemuită din

punctul de vedere al studiului geodezic cu Basarabia” (actualmente Republica Moldova).

Aproape 1000 de tipuri, forme și varietăți ale solului formează învelișul geodezic al ținutului moldav. În spațiul nostru putem întâlni toate tipurile de sol din Europa, cu excepția celor mediteraneene și a celor din tundră. Dintre toate tipurile de soluri ale Moldovei, 80% o constituie cernoziomul – “regele solului”. Solul brun și cenușiu de pădure ocupă 11,4% , iar cel de luncă 8,6%. Nicio altă țară din lume nu deține o pondere atât de semnificativă a celor mai apreciate tipuri de sol.

Republica Moldova este situată în zona climaterică temperat-continentală. Clima este blândă, cu iarnă moderată și scurtă, cu vară călduroasă și lungă. Suprafețele acvatic: râurile, râulețele, iazurile, lacurile naturale și de acumulare, constituie 40 mii ha, respectiv, 1,5% din teritoriul republicii.

Au trecut două mii de ani de când un puternic amestec de suflete și sânge s-a petrecut pe teritoriul Daciei Antice, ca urmare a cuceririi și a stăpânirii romane ce a durat timp de două secole. De atunci, în coridorul aflat dintre Dunăre, Carpați și Marea Neagră, acest popor de daci romanizați a fost supus fără încetare invaziei hoardelor nomade, unor puteri imperiale, și mai recent, marii ciume – comunismul.

Admisă din anul 1995 în Consiliul Europei, Republica Moldova s-a angajat ferm pe calea integrării europene, stabilindu-și un nou obiectiv strategic: de a deveni, în perspectivă, membru asociat al Uniunii Europene.

Astăzi, Republica Moldova este o adevărată comoară a Europei care rămâne a fi descoperită.

La noi sunt bine-veniți toți acei dornici de istorie, captivați de frumusețile și tainele pământului.

Vă invităm în Moldova, țara legendelor, unde natura și-a păstrat divinitatea.

Vizitați vestigiile trecutului care, într-o mare măsură, au stat la baza istoriei omenirii.

***

Republic of Moldova is situated in the south-eastern part of European continent. It is bordered by Romania to the west and by Ukraine to the north, east and south. Moldova extends over 350 km from the north to the south, and 150 km from the west to the east.

Extreme points of Moldova are:

northernmost point – village Naslavcea (48*29* N latitude)

southernmost point – village Giurgiulești (45*28* N latitude)

westernmost point – Criva village (26*30* E longitude)

easternmost point – the village Palanca (30*05* E longitude).

Thus, Moldova is located approximately halfway between the Equator and North Pole.

Total area – 33,700 km².

Population – 4,35 millions inhabitants.

The average population density – 129 inhabitants per square km.

Religion – mainly Orthodox Christianity.

Official language – Romanian.

Capital – city of Chișinău, population – more than 800 000 inhabitants.

The mineral resources are relatively modest, therefore, required energy resources of the country are imported. The natural resources are used as construction materials: limestone, sand, gravel, clay, gypsum, granite etc. Nowadays, are known 337 non-metal minerals which can be used in the construction industry. The mineral deposits are used to produce cement, glass, keramsite and construction blocks.

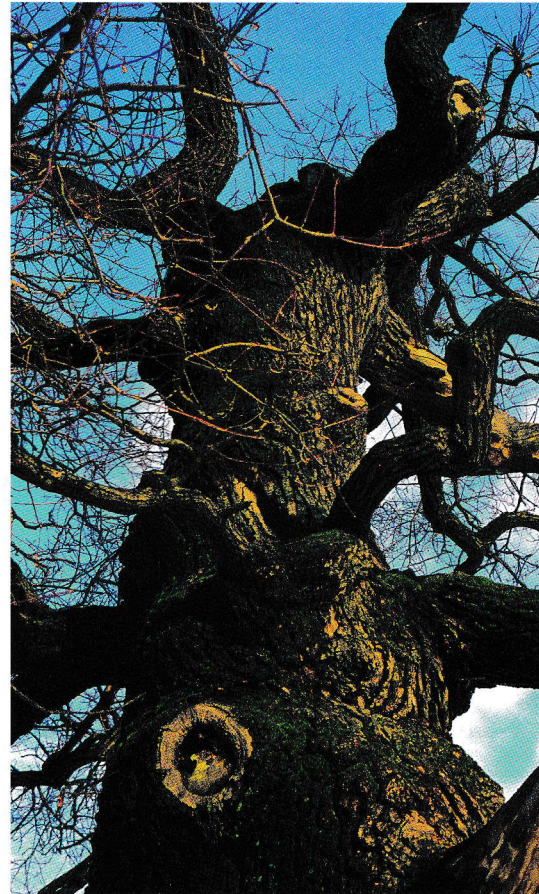
The Republic of Moldova is situated at the interference of three geographical zones: East-European, Carpathian and Mediterranean. The landscape is hilly plain; the surface is strongly dismembered, indicating a general inclination from northwest to southeast with an average altitude of 147 m. Two thousands years ago, the most famous geographer of antiquity – Strabo wrote about this area (belonging to Dacia of those times), that it appears to be a body composed as desired, like in virtue of intelligent providence.

“The ground is undoubtedly most precious natural wealth”

Jean Dorst.

At the end of nineteenth century great pedologist V. Dokuchaev wrote: “From the point of view of geodesic study, no other region in Eastern Europe can be compared with Bessarabia” (nowadays, the Republic of Moldova).

Nearly 1,000 different kinds, shapes and varieties of ground are forming the geodesic cover of Moldovan land. In our area we can

Stejar secular din Codru.

Secular Oak of Codru.

Старый Дуб из Кодру.

meet all kinds of european soils, excepting the mediterranean and tundra types. The chernozem constitutes 80% of all types of soils of Moldova, named “King of the soil”. Brown and gray forest soils are occupied 11,4% of total surface, and 8,6% is a meadow soil. No other country in the world does not have so important share of the most appreciate soil types.

Republic of Moldova is located in the region of temperate continental climate. The climate is mild, with moderate and short winter, with warm and long summer. Aquatic areas are: the rivers, streams, ponds, natural lakes and reservoirs, constituting 40 thousands hectares or 1,5% country area.

Two thousand years have passed since happened a powerful mix of blood and souls within ancient Dacia, as a result of Roman Empire conquest and domination which lasted for two centuries. Since than, in the corridor located between the Danube, the Carpathian Mountains and the Black Sea, this Latin-speaking population was continually subjected to invasions of nomadic hordes, imperial powers and, most recently, the great plague – communism.

Admitted in 1995 to the Council of Europe, Republic of Moldova was firmly on the path of European integration, establishing a new strategic goal: to become in the future an associate member of the European Union.

Today, the Republic of Moldova is a true treasure of the Europe that remains to be discovered.

Welcome all those who are passionate about history, captivated by the mysteries of the Earth.

We invite you to Moldova, the country of the legends, where nature has kept its divinity.

Please visit historical places, which to a large extent formed the basis of human history.

***

Республика Молдова расположена в юго-восточной части европейского континента. На западе она граничит с Румынией, а на севере, востоке и юге – с Украиной. Молдова простирается с севера на юг на 350 километров, с запада на восток расстояние составляет 150 км.

Крайними населенными пунктами являются:

на севере – село Наславча (48* 29* северной широты),

на юге – село Джуджулешть (45* 28* северной широты),

на западе – село Крива (26* 30* восточной долготы),

на востоке – село Паланка (30* 05* восточной долготы).

Таким образом, Республика Молдова располагается, примерно, посередине расстояния между экватором и северным полюсом.

Общая территориальная площадь - 33,7 км².

Население – 4,35 миллионов жителей.

Средняя плотность населения – 129 жителей на км².

Вероисповедание – преимущественно православные христиане.

Государственный язык – румынский.

Столица – муниципий Кишинэу, население которого составляет около 800 тысяч жителей.

Природные ископаемые довольно скромные, и, следовательно, необходимые энергетические ресурсы импортируются из-за границы. Основными природными ископаемыми являются ресурсы, которые используются в качестве стройматериалов: известняк, песок, гравий, щебень, глина, гипс, гранит и др. В настоящее время известны 337 неметаллических минеральных веществ, которые могут использоваться в строительной промышленности. Природные ископаемые используются для производства цемента, стекла, изготовления керамзита и строительных блоков.

Республика Молдова расположена в ареале контакта и интерференции трех географических зон: восточно-европейской, карпатской и средиземноморской. Рельеф представляет собой заливистую, сильно изрезанную равнину, с общим уклоном с северо-запада на юго-восток при средней высоте около 147 м над уровнем моря. Два тысячелетия назад, самый знаменитый географ античности, Страбон, писал об этой территории (на то время Дакия), как кажущимся единым организмом созданным по волеизъявлению и благодаря мудрому провидению.

“Самым ценным природным богатством является, без сомнения, земля”

Жан Дорст

Еще в конце XIX века, великий русский почвовед, В. Докучаев писал: “Никакой другой регион Восточной Европы не может сравниться с точки зрения геодезических изысканий с Бессарабией” (современная Республика Молдова).

Почти 1000 типов, форм и вариаций почв формируют геодезическую оболочку молдавского края. В нашем пространстве встречаются все типы европейских почв, за исключением средиземноморских и тундровых. Среди видов почв Молдовы на 80% преобладают чернозем – “царь почв”. Бурые лесные и серые лесные почвы занимают 11,4% территории, а луговые, соответственно, лишь 8,6%. Ни одна другая страна мира не имеет столь значительной удельной доли наиболее плодородных почв.

Республика Молдова располагается в умеренно-континентальной климатической зоне. Климат довольно мягкий, с короткой и умеренной зимой и жарким и продолжительным летом. Водные акватории представлены реками, ручьями, озерами, как естественными, так и водохранилищами и в общей сложности составляют 40 тыс. га и соответственно, 1,5% территории республики.

Прошло два тысячелетия с тех пор как произошло сильное смешение кровей и душ на территории древней Дакии в результате римского завоевания, а затем и господства, длившегося два столетия. После этого, в “коридоре” между Дунаем, Карпатами и Черным морем, этот латинский народ постоянно подвергался вторжению со стороны орд кочевников, крупных империй, и на современном этапе, страшной чумы – коммунизма.

Вступив в 1995 году в Совет Европы, Республика Молдова взяла решительный курс на европейскую интеграцию, установив тем самым новую стратегическую цель: в перспективе, стать ассоциированным членом Европейского Союза.

Сегодня, Республика Молдова является настоящим сокровищем Европы, которое еще предстоит открыть.

Добро пожаловать всем интересующимся историей, увлеченным тайнами земли.

Приглашаем Вас в Молдову, страну легенд, где природа сохранила свою девственность.

Посетите исторические места, которые в большой степени находились у истоков истории человечества.

Ștampila de pe gramota Domnitorului Ștefan cel Mare.

Stamp on gramota of the ruler Stephen the Great.

Штамп на грамоте господаря Штефана Великого.

LIBRIA

PAGINI DIN ISTORIA NAȚIONALĂ. FEATURES OF THE NATIONAL HISTORY. СТРАНИЦЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИСТОРИИ

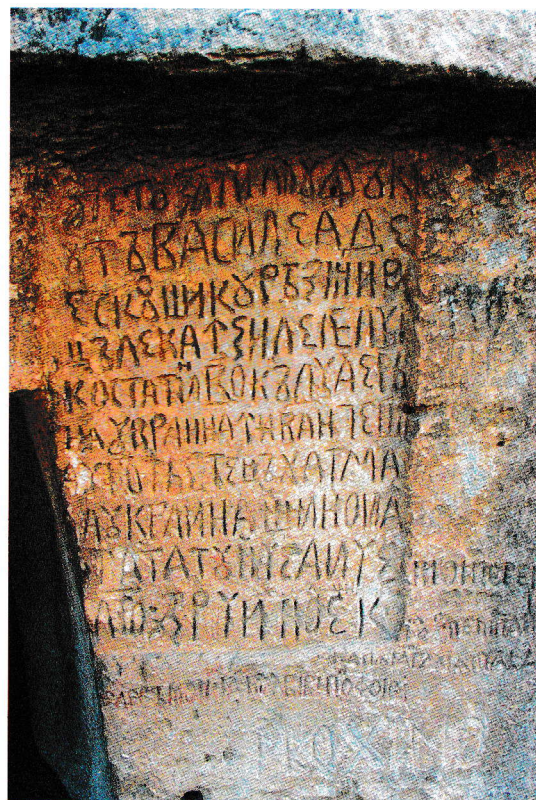
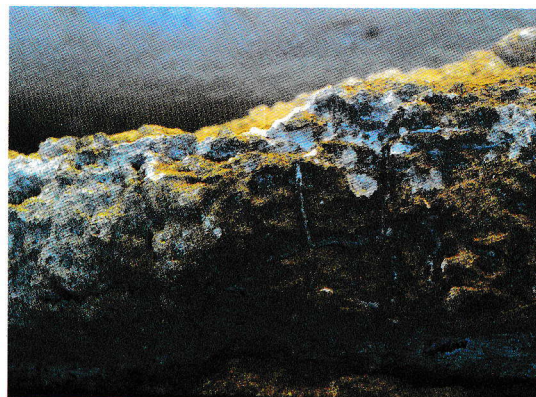
Primele vestigii ale activității umane pe teritoriul Moldovei, sunt de o vechime de aproximativ 300.000 ani. Cele mai vechi așezări omenești au fost descoperite în nordul țării, urmele cărora au fost găsite în grotte și peșteri naturale.

În timpul săpăturilor arheologice au fost găsite diferite obiecte din piatră și os, ce țin de epocile paleolitică, mezolitică și neolitică.

În milenii V-III înainte de Hristos, teritoriul Moldovei făcea parte din cea mai veche civilizație europeană de agricultori și crescători de animale, numită Cucuteni-Tripolie. În a doua jumătate a mileniului III înainte de Hristos, în spațiul civilizației Cucuteni-Tripoli pătrund triburi de păstori din Est. A fost începutul comunității indo-europene, din componența căreia făcea parte și marele neam al tracilor. În secolul al VI-lea până la Hristos, pe teritoriul locuit de traci domina tribul geților (sau geto-dacilor), numiți de către marele istoric grec Herodot: *“Cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci”*. Ei erau agricultori și crescători de animale, prelucrau fierul. Credința geto-dacilor era politeistă și îl avea drept zeu suprem pe Zamolxe. Ei credeau în nemurirea sufletului. Societatea geto-dacică a cunoscut o perioadă de maximă dezvoltare sub conducerea lui Burebista (anii 82-44 înainte de Hristos). Către anul 70 înainte de Hristos el și-a supus mai multe orașe grecești de la Marea Neagră. Era considerat de către contemporani ca *“Cel dintâi și cel mai mare dintre regii Traciei”*. În anul 44 înainte de Hristos, Burebista a fost ucis în urma unui complot.

Statul geto-dac cunoaște o nouă perioadă de înflorire în timpul domniei lui Decebal (anii 87-106 după Hristos).

Ca urmare a două războaie crâncene daco-romane, romanii reușesc să cucerească teritoriul de la nord de Dunăre. Vitejia cu care geto-dacii și-au apărat teritoriile a fost cioplită în piatra monumental-comemorativă – Columna lui Traian de la Roma și monumentul Trophaeum Traiani de la Adamclisi din Dobrogea. Dacia Romană a cunoscut un înalt nivel de cultură spirituală și materială. Teritoriul Moldovei centrale și de nord continua să fie populat de dacii liberi. Acest teritoriu s-a aflat sub supravegherea permanentă a autorităților romane. O importanță deosebită a avut procesul de romanizare desfășurat în secolele II-VI după Hristos. În această perioadă au

Însemne străvechi din “Valea Țăpovei”. Inscripții în piatră – Mănăstirea lui Bosie. (Orheiul Vechi).

Signs of stoning of the “Valley Țăpova”. Stone inscriptions – The Bosie Monastery. (The Old Orhei).

Доисторические надписи на скалах из “Долины Ципова”. Каменные надписи – Монастырь Босье. (Старый Орхей).

Coloană memorială, ridicată în cinstea eroilor căzuți în războiul ruso-turc din 1770 în apropierea orașului Vulcănești.

The memorial column, erected in honor of fallen heroes in the Russo-Turkish War of 1770, near the town Vulcănești.

Мемориал в честь павших героев русско-турецкой войны 1770 года в районе города Вулкэнешть.

fost construite temple, bazine, inclusiv una la Sobari, lângă orașul Soroca.

După evacuarea armatei romane peste Dunăre (anul 271 după Hristos) societatea locală din spațiul carpato-danubiano-pontic a fost afectată de câteva valuri de migratori (sarmații, goții, vandalii, hunii, avarii etc.).

Începând cu secolul al VI-lea pe teritoriul carpato-danubiano-pontic s-a format o cultură materială comună (numită Dridu), care aparținea unui singur popor. Izvoarele străine numeau acest popor *vlahi*, *valahi*, *volohi* etc., însă băștinașii și-au păstrat numele vechi de romani (*Romanus*), care cu timpul s-a transformat în *rumâni*, *români*.

În anii 1324-1352 sub domnia lui Basarab I se încheie procesul constituirii statului independent – Țara Românească. La est de Carpați se constituie un alt stat (în anul 1359), numit Moldova în cinstea unui râu ce străbate acest spațiu. Primul lui domnitor a fost Dragoș-Vodă.

Cel mai de seamă luptător pentru consolidarea statului medieval moldovenesc a fost domnitorul Ștefan cel Mare și Sfânt (anii de domnie: 1457-1504), numit de către Papa de la Roma “*Atletul lui Cristos*”. Ștefan cel Mare a întărit puterea centrală domnească și a reperat un șir de victorii asupra oștilor invadatoare: ungare, polone, tătare și otomane. Însă, la sfârșitul secolului al XV-lea Moldova acceptă suveranitatea otomană, păstrând autonomia statală.

În secolul al XVIII-lea se întetește lupta marilor puteri pentru extinderea influenței lor în principatele Moldova și Țara Românească. Profitând de slăbirea Imperiului Otoman, Austria anexează în anul 1775 partea de nord a Moldovei, numită ulterior Bucovina. În urma războiului ruso-turc din 1787-1791, Rusia și-a anexat teritoriul dintre râurile Nistru și Bug, situate la sud de râul Iagorlâc. Iar la 1793, prin divizarea Poloniei, Rusia încorporează și teritoriul locuit de moldoveni, situat la nord de râul Iagorlâc. După războiul ruso-turc din 1806-1812 teritoriul dintre Prut și Nistru a fost anexat la Rusia, numit din 1813 - Basarabia.

La 1848-1849 Principatele Dunărene și Transilvania sunt cuprinse de o revoluție cu caracter social-politic și național, care a avut o anumită influență și asupra Basarabiei.

Prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza domnitor al Moldovei, din 5 ianuarie 1859, și al Țării Românești, din 24 ianuarie 1859, se realizează unirea principatelor. În anul 1862 principatele înfăptuiesc